

Suomen Lähetysseuran rauhan ja sovinnon linjaus

Rauhan ja sovinnon aikaansaamiseksi kirkon tehtävä on saada näkemään jokainen ihminen Jumalan kuvana. Rauhantyömme perusta on kirkon sanoma sovituksista, rauhasta ja oikeudenmukaisuudesta. Rauhantyömme on ihmisoikeusperustaista.

Rauhantyömme tapahtuu paikallisten kirkko- ja järjestökumppaneidemme kanssa ja heidän kauttaan. Kokonaisvaltaisessa lähetystyössä vahvistamme paikallisia toimijoita, jotta ne voivat ehkäistä konflikteja sekä edistää rauhaa ja sovintoa omissa yhteisöissään. Rauhantyömme vahvuus on, että se tavoittaa haavoittuvat ja syrjityt ryhmät, jotka jäävät usein rauhanprosessien ulkopuolelle. Vahvuutemme on myös tuki kansallisille ja epävirallisille dialogiprosesseille sekä asiantuntemuksemme uskontojen merkityksestä länsimaiden ulkopuolisissa yhteiskunnissa.

1. Johdanto

Linjauksen tarkoitus ja tavoitteet

Strategiakaudella 2017-2022 tavoitteemme näkyvät Toivon teemoissa. Ne ovat 1) Todistamme Jumalan rajoja ylittävää rakkautta, 2) Puolustamme syrjittyjen ihmisarvoa ja -oikeuksia, 3) Muutamme maailmaa oikeudenmukaisemmaksi ja 4) Rakennamme rauhaa ja sovintoa. Teologinen asiakirjamme linjaa järjestömme työtä teologisista lähtökohdista käsin. Toivon teemoja tarkentavia ja strategian painopisteitä avaavia linjauksia on kolme: ihmisoikeudet, taloudellinen oikeudenmukaisuus sekä rauha ja sovinto. Linjauksia tulee käyttää yhdessä, sillä ihmisoikeusloukkaukset, taloudellinen epäoikeudenmukaisuus ja konfliktit esiintyvät usein yhdessä. Myös Lähetysseuran strategiassa määritellyt arvot: lähimmäisenrakkaus, oikeudenmukaisuus, kumppanuus ja vastuullisuus näkyvät linjauksissa.

Tässä linjapaperissa esittelemme Lähetysseuran näkemyksen ja toimintatavan, miten rauhaa ja sovintoa tehdään osana kokonaisvaltaista lähetystyötä, sekä perustemme rauhan ja sovinnon työhön. Ongelma- ja toimintaympäristöanalyysi kuvaa, missä Lähetysseura toimii kumppaneineen ja kartoittaa tulevaisuuden haasteita.

Linjaukset ohjaavat kaikkea työtämme ja kertovat eri sidosryhmille lähestymistavastamme ja kannastamme työmme painopistealueilla. Linjaukset asettuvat strategian ja ohjelmien väliin. Olemme laatineet linjauksille toimintaohjeen ja liitämme niihin ympäristö- ja ilmastonmuutoskysymykset. Aikaisemmin laaditut linjaukset hiv ja aids työlle sekä ruokaturvalle ovat edelleen voimassa ja tukevat Toivon teemoja.

2. Toimintaympäristö

Haasteet ja mahdollisuudet

Monet kumppanimme elävät ja työskentelevät konfliktien keskellä ja kärsivät siitä, etteivät ihmisten ja yhteisöjen oikeudet toteudu. Konfliktit näyttävät työssämme usein etnisinä, uskonnollisina tai alueellisina jännitteinä, joihin liittyy väkivaltaa tai merkittävä väkivallan uhka. Aseelliset konfliktit estävät kehityksen ja vievät sitä taaksepäin. Samalla ne aiheuttavat usein köyhyyttä ja estävät

köyhien oikeuksien toteutumisesta. Sodista kärsivät erityisesti kaikkein köyhimmät maat ja niiden asukkaista kaikkein köyhimmät.

Aseelliset konfliktit ovat muuttuneet, ja niitä käydään yhä useammin maiden sisällä kuin maiden välillä. Konfliktien määrä on vähentynyt, mutta niistä on tullut entistä monimutkaisempia. Osapuolia on useita, ja niitä on vaikea tunnistaa. Valtaosa uhreista on siviilejä eikä sotilaita. Naisiin kohdistuva väkivalta on yleistä sekä rauhan että sodan aikana, ja sitä käytetään myös aseena konflikteissa. Vähemmistöihin ja muihin helposti syrjäytettäviin ryhmiin kuuluvat kärsivät suhteettomasti konfliktien seurauksista, valtasuhteiden väärinkäytöstä ja ihmisoikeusloukkauksista. Nämä ryhmät joutuvat muuttamaan kotiseuduiltaan väestönsiirtojen tai pakolaisuuden takia.

Väkivaltaisuusien välitön syy saattaa johtua yhteiskunnallisista levottomuuksista, mielenosoituksista tai vaaleista. Niiden taustalta voi löytyä yhteiskunnallista ja rakenteellista epäoikeudenmukaisuutta ja epätasa-arvoa. Etnisiä ryhmiä syrjitään, ihmisoikeuksia poljetaan, ja luonnonvarojen, kuten veden, maan ja mineraalien, jakamisesta ja hyödyntämisestä riidellään.

Merkittävä osa kaikista maiden sisäisistä konflikteista liittyy luonnonvaroihin. Maailman väestön kasvaessa ja ilmastonmuutoksen vaikutusten syventyessä erityisesti maahan ja veteen liittyvät konfliktit lisääntyvät radikaalisti. Luonnonvarat eivät ole kuitenkaan vain maiden sisäisten konfliktien syy, vaan konflikteihin osallistuvat myös ulkopuoliset valtiot, kun ne turvaavat luonnonvarojen käyttöoikeuksiaan. Kansainväliset ja monikansalliset yritykset hyödyntävät yhä enemmän luonnonvaroja konfliktialueilla.

Ympäristö on usein myös konfliktien ”uhri”, koska konfliktit tuhoavat monesti luonnonvaroja ja ympäristöä. Tämä vaikuttaa ihmisten terveyteen ja toimeentuloon. Tällä hetkellä ympäristöä ei oteta riittävästi huomioon rauhanneuvotteluissa, vaikka sillä on merkittävä rooli rauhan säilymisessä: ympäristö on tärkeä sekä taloudellisen kehityksen että toimeentulon kehittämisen kannalta.

Maanomistukseen liittyvät konfliktit ovat yksi suurimpia poliittisen epävakauden syitä maailmassa. Syrjäytetyillä ryhmillä ei useinkaan ole riittäviä maa- ja oikeuksia, minkä takia heillä ei ole taloudellista ja poliittista valtaa. Jos maa- ja oikeuksia koskevaa laajaa yhteisymmärrystä ei ole, se luo jännitteitä heimojen, etnisten ryhmien, eri yhteiskuntaluokkien tai uskontojen kannattajien välille.

Hauraat valtiot, ääri liikkeiden toiminta ja terrorismi muodostavat merkittävän riskin. Tulevaisuudessa ei-valtiollisten ryhmien kuten Boko Haram, ISIS ja al-Shabaab vaikutusvalta leviää yli rajojen, ja yhä useammat siviilit joutuvat väkivallan, vainon ja syrjinnän kohteeksi. Uskonnolla perusteltu väkivalta ja uhka ovat lisääntyneet. Sekä hallitusten että uskonnollisten ryhmien harjoittama väkivalta ja muiden uskonnollisten ryhmien syrjintä on lisääntynyt merkittävästi. Ääri liikkeet kuten ISIS käyttävät uskonnollista sanastoa ja valikoivaa uskonnon tulkintaa tavoitteidensa ja toimintansa perusteluissa. Uskonto, poliittiset ja sotilaalliset tavoitteet sekoittuvat niin, että on vaikeaa arvioida, mikä uskonnon todellinen merkitys on konfliktien syynä. Median merkitys on vahvistunut konflikteissa. Sitä käyttävät hyväkseen niin ääri liikkeet kuin muutkin konfliktin osapuolet.

Uskonnollinen suvaitsemattomuus vaikuttaa yhteiskunnassa negatiivisesti. Uskonnonvapauden rajoitusten ja aseellisten konfliktien välillä on vahva suhde. Riittämätön uskonnonvapaus lisää eri uskonnollisten ryhmien välistä jännitettä. Valtion harjoittama uskontoon perustuva syrjintä lisää ääri liikkeiden vetovoimaa ja vähentää maltillisten ryhmien mahdollisuuksia osallistua julkiseen

keskusteluun. Lisäksi valtion harjoittama syrjintä edesauttaa ei-valtiollisten ryhmien väkivallan käyttöä. Kun valtiot täyttävät vastuunsa ja pitävät aktiivisesti yllä uskonnonvapautta, konfliktien riski vähenee.

Konfliktien seurauksena maailmassa on pakolaisia enemmän kuin koskaan aiemmin. Pakolaisten määrä kasvaa tulevaisuudessa, ja vaikutukset näkyvät myös Suomessa. Väkivallasta ja konfliktien seurauksista kärsivät erityisesti naiset, lapset, vammaiset, etniset ja uskonnolliset vähemmistöt.

Keskeiset toimijat ja prosessit

YK:n peruskirjan mukaan YK:n turvallisuusneuvostolla on päävastuu rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä maailmassa. Viimeisen 20 vuoden aikana YK:n rauhantyön keinot ovat monipuolistuneet: YK:hon on perustettu rauhanrakennuskomissio, rauhankäytösyksikkö ja poliittisia operaatioita perinteisen rauhanturvatyön rinnalle. Yhä useammin YK on ollut kuitenkin toimintakyvytön, koska turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenmaat eivät ole puuttuneet konfliktiin yksimielisesti vaan ovat käyttäneet veto-oikeuttaan. Samaan aikaan alueelliset organisaatiot, kuten Afrikan unioni ja Afrikan muut alueelliset toimijat sekä Euroopan, Aasian ja Amerikan alueelliset organisaatiot, ovat kasvattaneet rooliaan konfliktien ratkaisussa, rauhantyössä ja rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä. Myös monet hallitukset, kuten Norja, Sveitsi, Suomi, Turkki ja Qatar panostavat rauhankäytökseen ja/tai rauhantyöhön ja haluavat näin osallistua kansainvälisesti.

Viime aikoina myös uskontopohjaisten järjestöjen rooli ja hyväksyttävyyden vahvistunut konfliktien ratkaisussa ja rauhantyössä. Muun muassa Kirkkojen maailmanneuvostolla on pitkä historia rauhantyössä. Se on aloittanut jäsenkirkkojensa kanssa ”Pilgrimage for Justice and Peace” -ohjelman ja käynnistänyt ekumeenisen verkoston tekemään vaikuttamistyötä kestävän rauhan saavuttamiseksi. Kirkon ulkomaanavun aloitteesta, yhteistyössä YK:n ja muiden toimijoiden kanssa, on perustettu perinteisten ja uskonnollisten johtajien rauhantyön verkosto.

Kansalaisjärjestöjen rooli, erityisesti rauhankäytöksessä ja rauhan rakennuksessa on lisääntynyt merkittävästi viimeisen 10 vuoden aikana. Myös uskonnollisten toimijoiden merkitys ja arvostus rauhantyössä on vahvistunut viime vuosina. Ne pystyvät toimimaan tilanteissa, joissa ulkopuolisia valtiollisia toimijoita vierastetaan.

Hauraat valtiot ja niiden kriisien sietokyky ovat tällä hetkellä keskeinen painopiste useiden valtiollisten ja monenvälisen toimijoiden keskustelussa konflikteista. Kansainvälinen sitoumus vuodelta 2011 *New Deal for Engagement in Fragile States* (New Deal) ohjaa toimenpiteitä ja periaatteita, joiden avulla valtiot voivat rakentaa rauhaa. Rauhan ja kehityksen keskinäinen riippuvuus näkyy myös syyskuussa 2015 hyväksytyissä kestävän kehityksen tavoitteissa, joissa tavoite 16 peräänkuuluttaa rauhanomaisten ja tasa-arvoisten yhteiskuntien edistämistä kestävän kehityksen saavuttamiseksi. Naisten asemaa konflikteissa ja niiden ratkaisussa pyritään edistämään toimeenpanemalla YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” suosituksia.

3. Suomen Lähetysseura ja rauha ja sovinto

Rauhan ja sovinnon työn teologinen perusta

Tärkein merkitys rauhan ja sovinnon työllemme nousee kristillisestä identiteetistämme ja arvopohjastamme. Kirkon tehtävä kutsuu sovintoon ja rauhaan kaikkien luotujen kanssa. Rauha on

luomakunnan lepoa ja elämän yhteyttä Luojaan. Rauha on enemmän kuin sodan puuttumista, se on oikeudenmukaisuutta, yhteistä hyvinvointia, vuorovaikutussuhteiden toimivuutta, turvallisuutta ja toivoa. Rauha eheyttää ja luo yhteyttä erilaisten ihmisten ja ihmisryhmien välille.

Kirkko toimii myös sodan, väkivallan ja riitojen keskellä. Rauhantyö ja rauhan puolesta rukoileminen on kirkon jatkuva tehtävä. Rauhan ja sovinnon aikaansaamiseksi kirkon tehtävä on saada ihmiset näkemään jokainen ihminen Jumalan kuvana. Kirkon tehtävä keskittyy erityisesti heikossa asemassa elävien ihmisryhmien asemaan ja identiteettiin. Kirkko pyrkii rauhaan uskontojen kesken ja tekee rauhantyötä eri uskontojen välillä ja erilaisten uskonnollisten ryhmien kanssa. Sovinnon tie erilaisten ihmisryhmien tai yksittäisten ihmisten välillä on usein vaikea ja raskas. Yhteisöllisten traumaattisten kokemusten, kuten sodan, läpikäyminen kestää usein sukupolvien ajan. Vaikean alistussuhteen purkaminen saattaa vaatia etääntymistä puolin ja toisin ennen kuin tapahtumia voidaan alkaa käsitellä. Anteeksiantamista ja anteeksisaamista ei voi vaatia, mutta usein kestävä sovinto edellyttää näitä jollain tasolla. Rauhan sanoma rakentaa turvaa, liennyttää vihaa ja antaa toivoa huomiseen.

Toimintaperiaatteet

Uskomme, että oikeudenmukaisuus ja rauha ovat erottamattomia ja että oikeudenmukaisuus on edellytys kestäväälle rauhalle. Ymmärrämme, että sovinnontyö kestää pitkään. Sen aikana väkivaltaisen konfliktin osapuolet rakentavat luottamusta, opettelevat elämään yhdessä, antamaan anteeksi ja luovat vakaata rauhaa. Tämä voi tapahtua yhteisöjen ja yksilöiden välillä tai kulttuurisella, sosiaalisella, uskonnollisella tai poliittisella tasolla. Siinä etsitään samanaikaisesti totuutta, oikeudenmukaisuutta, rauhaa ja armoa. Sovinto on lähellä siellä, missä nämä neljä kohtaavat.

Teemme rauhan ja sovinnontyötä kumppaneidemme kanssa ja heidän kautta. Toimimme kumppaneidemme rinnalla ja vahvistamme heidän kykyään edistää rauhaa ja sovintoa. Tällaisen toimintatavan taustalla on ajatus, että paras tapa toimia pysyvän rauhan ja sovinnon puolesta on luottaa paikallisiin toimijoihin. Rauha ja sovinto eivät ole tuontitavaraa, eikä kukaan voi tehdä sovintoa toisen puolesta.

Rauhantyömme on ihmisoikeusperustaista. Ihmisoikeusperiaatteet - kuten ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo, syrjimättömyys ja vastuullisuus – otetaan huomioon rauhantyön suunnittelussa, toteutuksessa, seurannassa ja arvioinnissa. Huomioimme erityisesti haavoittuvat ryhmät ja heidän oikeutensa konfliktitilanteissa ja rauhanprosesseissa. Tämä tapahtuu erityisesti vaikuttamistyön keinoin ja tukemalla näiden ryhmien osallistumista ja voimavarojen ja osaamisen vahvistamista.

Tunnistamme työssämme yhteyden, joka on turvallisuuden ja kehityksen välillä. Tunnistamme myös, että kehitysyhteistyöllä ja humanitaarisella avulla voi olla negatiivisia vaikutuksia konfliktiympäristössä. Pyrimme ottamaan huomioon konfliktien mahdollisuuden alueilla, joilla toimimme. Tämä nk. konfliktisensitiivisyys ei ole itsessään rauhantyötä vaan vastuullista toimintaa konfliktiympäristössä. Tunnustamme humanitaarisen avun itsenäisyyden ja puolueettomuuden ja arvioimme tarkasti, millä keinoin voimme toimia konfliktialueilla. Konfliktianalyysi on osa toimintaympäristöanalyysiä toimintamaissamme. Se auttaa meitä ymmärtämään konfliktien yhteyksiä, kiistojen osapuolia ja aiheita sekä oivaltamaan toimintamme ja konfliktien vaikutuksen toisiinsa.

Rauhantyössämme vahvistamme kirkkoja, uskonnollisia johtajia, yhteisöjä ja muita kansalaisyhteiskunnan toimijoita, jotta ne voivat ehkäistä konflikteja ja edistää rauhaa ja sovintoa omissa yhteisöissään. Vahvistamme paikallista omistajuutta rauhasta laajentamalla osallisuutta ja varmistamme, että erilaiset äänet kuuluvat rauhan- ja sovinnonprosesseissa.

Kaikella työllä, jota teemme kumppaniemme kanssa – sekä kirkollisella ja kehitysyhteistyöllä – pyrimme ehkäisemään konflikteja puuttamalla epätasa-arvoon, vähemmistöjen syrjintään ja korruptioon. Teemme myös työtä, jonka ensisijaisena tarkoituksena on ehkäistä konflikteja. Tällaisia ovat esimerkiksi rauhankasvatus sekä uskonnollisten ja muiden yhteisöjen tukeminen niin, että ne voivat ratkaista ristiriitoja ja konflikteja rauhanomaisesti. Tällä tavoitellaan toiseuden kokemuksen poistamista, luottamuksen rakentamista ja yhteyksien luomista eri ryhmien välillä.

Tuemme konfliktinhallintaa yhteiskunnan eri tasoilla, jotta kestävä rauha ja kehitys olisivat mahdollisia. Rauhanrakennus täytyy suunnitella johdonmukaiseksi, ja siinä otetaan huomioon toiminnan pitkäaikaisuus, eri toimijat ja konteksti niin että sillä on paikallinen omistajuus ja tarkasti valitut toimet, jotka vaikuttavat konfliktin taustalla oleviin ristiriitoihin ja rakenteellisiin epäoikeudenmukaisuuksiin. Monet näistä toimista ehkäisevät konfliktin uusiutumista.

Nykypäivän monimutkaisissa konflikteissa rauhantyötä tehdään eri tasoilla. Rauhantyössä puhutaan toiminnan eri raiteista. Ensimmäisellä raiteella käydään virallisia neuvotteluja korkean tason johtajien kesken, ja tavoitteena ovat konkreettiset sopimukset. Epävirallisen, toisen raiteen vuoropuhelun tarkoitus on rakentaa luottamusta esimerkiksi uskontoryhmien tai kansalaisjärjestöjen johtajien kesken ja valmistella korkeamman tason neuvotteluja. Kolmannella raiteella toimitaan yhteisötasolla ja pyritään epävirallisilla prosesseilla vahvistamaan ihmisten ja yhteisöjen välistä vuorovaikutusta ja ymmärrystä. Rauhantyössä puhutaan myös 1.5-raiteesta, jolloin osallistujat ovat vaikutusvaltaisia ja usein korkean tason poliitikkoja, mutta vuoropuhelu on epävirallista. Kestävän rauhan saavuttamiseksi tarvitaan samanaikaista työtä kaikilla raiteilla. Työskentelemme ensisijaisesti toisen ja kolmannen raiteen tasoilla tukien paikallisia toimijoita luottamuksen ja vuoropuhelun rakentamisessa ja heidän kapasiteettinsa vahvistamisessa.

Konfliktien jälkeiset sovintoprosessit ja prosessien aikainen psykososiaalinen tuki ovat osa rauhantyötämme. Ymmärrämme, että sovinnon toteutuminen edellyttää myös sellaista yhteiskuntajärjestystä, joka ei aseta ihmisiä vastakkain ja eriarvoiseen asemaan ja joka tukee sovinnon toteutumista yksilöiden ja yhteisöjen välillä. Tähän työhön liittyykin oikeudenmukaisuus ja monesti haasteelliset kysymykset rankaisemattomuudesta, totuudesta ja anteeksiannosta.

Rauhantyöhömme sisältyy myös tekninen tuki kansallisille dialogiprosesseille. Kansallisten dialogien kautta pyrimme saamaan kansalaisia laajasti mukaan vuoropuheluun maan tulevaisuudesta, ja ratkaisemaan konfliktien taustalla olevia syitä.

Vaikka paikalliset toimijat ovat keskeisessä asemassa kansallisissa rauhanprosesseissa, on myös kansainvälisellä yhteisöllä rooli ja vastuu rauhasta ja turvallisuudesta. Siksi vaikuttamistyö on osa rauhan- ja sovinnontyötämme. Vaikuttamistyön tavoitteena on kiinnittää kansainvälisen yhteisön huomio pitkittyneisiin ja tuhoisiin konflikteihin ja lujittaa maailmanlaajuisesta vastuuta niiden ratkaisemiseksi.

Rauhan aikaansaamiseksi tarvitaan yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Työskentelemme ekumeenisten kumppaneiden, muiden uskontokuntien edustajien, rauhanjärjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen kanssa kestävien ratkaisujen löytämiseksi.

Rohkaisemme ja tuemme kirkkoja kehittämään omaa rauhantyötään. Uskonnollisilla instituutioilla ja ihmisillä voi olla keskeinen rooli rauhan- ja sovinnonprosesseissa, koska he kunnioittavat elämää ja ihmisarvoa. Kirkkojen tulee ilmaista käsityksensä oikeasta ja väärästä, auttaa uhrien suojelemisessa ja luoda dialogia vastustajien välillä, kun se on mahdollista. Kirkot voivat toimia myös konfliktien välittäjinä näiden luovuttamattomien ihmisarvojen nimissä.

Suomen Lähetysseuran lisäarvo

Lisäarvomme rauhantyössä on yhteistyömme paikallisten kirkkojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Kumppanimme tavoittavat haavoittuvat ja syrjityt ryhmät, jotka jäävät usein rauhanprosessien ulkopuolelle. Laajojen paikallisverkostojen etunamme on pääsy ruohonjuuritasolle ja niiden ihmisten luo, jotka usein jätetään rauhanprosessien ulkopuolelle. Pitkäkestoinen sitoutumisemme rakentaa luottamusta ja avaa pääsyn paikallisyhteisöihin. Pitkäjänteinen läsnäolo, paikallinen kielitaito sekä kulttuurin tuntemus auttaa dialogia ja keskinäistä vuorovaikutusta paikallisissa yhteisöissä. Rauhanprosessit jäävät helposti kaukaisiksi tavallisille kansalaisille. Voimme rohkaista kirkkoja ja muita kumppaneita tuomaan rauhantyön paikallistasolle. Toimintamme vahvuutta ovat luottamusta rakentava vuoropuhelu ja dialogiprosessit. Konflikteja ehkäisevässä työssä käytämme eri uskontojen edustajien välisiä vuoropuheluja. Konfliktin aikana toimimme sekä ruohonjuuritasolla että ns. toisella raiteella. Kun konflikti on ohi, keskitymme rauhanrakentamiseen ja sovinnon edistämiseen. Rauhantyössä kumppanien kuunteluun liittyy myös kysymys työmme julkisuudesta: se, että työmme ei näy julkisuudessa, auttaa usein kumppaneitamme.

Meillä onkin kirkollisena järjestönä merkittävää asiantuntemusta uskontojen merkityksen ymmärtämisessä länsimaiden ulkopuolisissa yhteiskunnissa. Näin voimme kohdata eri uskontojen edustajia ulkomailla ja seurakuntien kumppanina Suomessa.